

Mikroøkonomi (SFB10816)

Forelesningsnotater (shift+o for oversiksbilde)

Jørn I. Halvorsen og Joachim Thøgersen

2021/08/12 (updated: 2022-08-24)

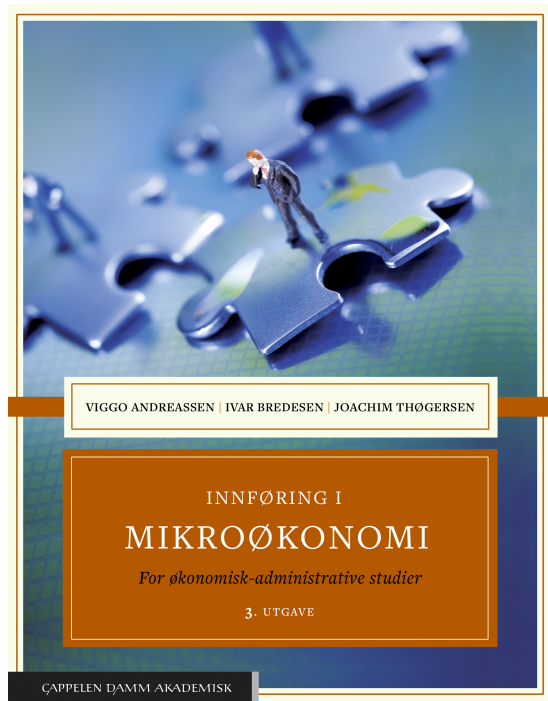
Timeplan med anbefalte oppgaver

Forelesning	Dag	Datoer	Modul	Uke	Literatur	Oppgaver	Temaer	Undervisningsform	Start	Timer
1	Fre	2022-08-26	1. Introduksjon	34	Hele kapittel 1. Kapittel 3.1-3.7, 3.9	1.4-1.8, 1.10,1.11, 3 (alle oppgavene)	Introduksjon til mikroøkonomi. Overbikk over fullkommen konkurranse	Zoom	09:00	3/4
2	Tor	2022-09-08	2. Produsenteori:	36	Kapittel 4.1-4.7, 4.9	4.2, 4.4-4.8	Produksjon	Auditorium ?	13:00	3/4
2	Tor	2022-09-08		36	Kapittel 5.1-5.5, appendiks 5.1, 5.2	5 (alle oppgavene)	Inntekts- og kostnadsteori	Auditorium ?	13:00	3/4
3	Fre	2022-09-09		36	Kapittel 6.1-6.3, 6.5-6.6	6 (alle oppgavene)	Produsentens økonomiske adferd i gode- og arbeidsmarkedet	Auditorium ?	09:00	3/4
4	Tor	2022-09-29	3. Konsumentteori:	39	Kapittel 7 (hele, inklusiv appendiks)	7 (alle oppgavene)	Konsumentens valg	Auditorium ?	13:00	3/4
5	Fre	2022-09-30		39	Kapittel 8.1-8.3, 8.7. Appendiks 8.1, 8.2	8 (alle oppgavene)	Konsumentens økonomiske adferd i gode- og arbeidsmarkedet	Auditorium ?	09:00	3/4

	Forelesning	Dag	Datoer	Modul	Uke	Literatur	Oppgaver	Temaer	Undervisningsform	Start	Timer
7	6	Tor	2022-10-20	4. Markedsteori:	42	Kapittel 3 og 9	3 (alle oppgavene), 9.1-9.4	Fullkommen konkurranse	Auditorium ?	13:00	3/4
8	7	Fre	2022-10-21		42	Kapittel 10 (hele)	10.1-10.4	Ufulkommen konkurranse: monopol	Auditorium ?	09:00	3/4
9	8	Tor	2022-11-10	5. Markedsteori og andre emner:	45	Kapittel 11.3-11.4	11.3-11.4	Ufulkommen konkurranse: kartel, duopol, oligopol og monopolistisk konkurranse	Auditorium ?	13:00	3/4
10	8	Tor	2022-11-10		45	Kap. 12.1-12.3	12 (alle oppgavene)	Ufulkommen konkurranse: prisdiskriminering	Auditorium ?	13:00	3/4
11	9	Fre	2022-11-11		45	Kap. 13.2 (frem til s. 385 'kollektive goder')	13.2,13.4-13.5	Effektivitet, velferd og markedsvikt	Auditorium ?	09:00	3/4

Pensumliste

Hovedbok

(Andreassen, Bredeesen og Thøgersen)

Oppgavebok

(Andreassen, Bredeesen og Thøgersen)

Kursgodkjennelse

Består av to obligatorisk arbeidskrav (som må være bestått) for å kunne gå opp til skriftlig eksamen.

Obligatorisk innleveringsoppgaver

Første arbeidskrav Utlevert: Innleveringsfrist: 25. september

Andre arbeidskrav Utlevert: Innleveringsfrist: 30. oktober

Eksamen

Eksamen avholdes den ..

Individuell, skriftlig firetimers eksamen.

Karakterregel: A-F.

Hjelpemidler: Godkjent kalkulator.

Kapittel 1: Introduksjon til mikroøkonomi. Overbikk over fullkommen konkurranse

Oppdatert: 2022-08-24

Hva handler økonomi om?

- Hva handler økonomi om?
- Mikroøkonomi er en del av samfunnsøkonomi. Hvilke temaer forbinder du med samfunnsøkonomi?
- En kort historie om en tur i butikken.
 - Hvilke varer skal du kjøpe?
 - Hvor mye skal du kjøpe av de ulike varene?
- Hva har økonomi med dette å gjøre? Tre relevante forhold:
 - (i) Varene må ha blitt produsert.
 - (ii) Du må tilby noe for å bytte til deg varer. Betalingsmiddel og handel.
 - (iii) Du må ha skaffet betalingsmiddelet.

Altså ...

- Selv i den «enkle» historien er det:
 - Flere beslutninger involvert.
 - Flere markeder involvert.
- Men: hvorfor får vi ikke alle varer vi vil ha? Rundt oss ser vi (og opplever selv) stor etterspørsel. Vi trenger jo en rekke ting, også i Norge.
 - Svaret er: KNAPPHET!

Definisjon

- Definisjon av økonomi:

Handler om bruken av knappe ressurser for å dekke menneskelig behov.

- Den delen av samfunnsvitenskapene som studerer de valgene som individer, bedrifter, myndigheter og samfunn må ta, som følge av knapphet.
- To stikkord: behov og ressurser. Komme tilbake til...
- Bedriftsøkonomi og samfunnsøkonomi: Hvorfor skal dere lære samfunnsøkonomi på dette studiet? Relevant for bedrifter?

Behov

- Økonomers behandling av behov og behovsdannelse. For enkelt? Psykologers behandling av samme tema...
- Et grovt skille:
 - Som må dekkes
 - Ønsker
- Behov avdekkes gjennom preferanser, som igjen kan avdekkes via etterspørsel.
- Kan behov skapes? Jepp. Men er slike skapte behov mer eller mindre viktig enn "andre" behov, gitt knappe ressurser.
- En måte å skjære gjennom denne problemstillingen på er å legge til grunn *konsumentsuverenitet*.
- "Folk vet best selv hva som er best for dem".

Ressurser

- Innsatsfaktor eller produksjonsfaktor kan betegnes som synonyme ord.
⇒ Faktorer som er "input" i produksjonsprosessen.
- Kategorier:
 - Naturressurser: Fornybare og ikke-fornybare
 - Arbeidskraft
 - Realkapital: Kan brukes direkte eller indirekte
- Ressurser som er KNAPPE.
- Er penger ressurser??

Så kjernen i økonomifaget er dermed:

- Ettersom det er knapphet på ressurser kombinert med store behov, er det ønskelig å bruke ressursene smartest mulig.
⇒ Sikre at utnyttelsen av ressursene er optimal.
- Merk at ressurser ofte har alternativ anvendelse. Dette innebærer at dersom vi bruker en ressurs til å produsere en vare, kan ikke den samme ressursen brukes samtidig til å produsere en annen vare. Av og til ikke i det hele tatt.

Alternativkostnad

- Dette er et helt sentralt begrep i økonomifaget.
- Bruk av ressurser tilfører en verdi som skal dekke menneskelige behov.
- Ressurser har en alternativ anvendelse. Den beste alternative anvendelse har også en verdi. Denne verdien tapes når vi bruker ressursen til et bestemt formål.
- Dette tapet er alternativkostnaden.
 - *Alternativkostnaden er altså verdien av beste alternative anvendelse.*

To sentrale spørsmål: spørsmål 1

- (1): Hvordan vil ulike valg bestemme hvilke goder som produseres, hvordan de produseres og for hvem?
 - Goder skal dekke behov og ønsker.
 - Men hva skal vi produsere og hvordan vet vi det?
 - Hvor mye skal produseres?
 - Hvordan? Vil ny teknologi erstatte arbeidskraft og føre til økt arbeidsledighet?
 - Hvem skal det produseres til? Inntektsulikhet.

To sentrale spørsmål: spørsmål 2

- (2): Er det slik at valg som fremmer egeninteresse også fremmer samfunnets beste?
 - Brukes de knappe ressursene på best mulig måte?
 - Egeninteresse: valg som er best for en selv.
 - Sosial interesse: valg som er best for samfunnet som helhet.
 - Dine valg påvirker mange og valgene er knyttet sammen. Anta at alle valgene er gjort av egeninteresse, er det mulig at resultatet også er det beste for samfunnet som helhet?
 - Adam Smith: JA. «Usynlige hånd».

Økonomisk tankemåte: metodologiske tradisjoner

- Økonomifaget defineres ut i fra tema som studeres, men det er en del metodiske tradisjoner.
 1. Et valg er en avveining (trade-off). Knapphet skaper valg.
 2. Kostnad: det du må gi opp.
 3. Fordel (benefit) eller nytte: Gleden du oppnår. Preferanser.
 4. Rasjonelle valg. Bruker all tilgjengelig informasjon, og veier så sammen kostnader og fordeler.
 5. Valg på marginen. Ikke enten-eller, men hvor mye. Marginalkostnad og marginalfordel.
 6. Valg responderer på incentiver. Incentiv: Belønning eller straff som følge av valg.

Økonomi som vitenskap

Modeller

- Bruker økonomiske modeller.
- Hva er en modell? En forenklet beskrivelse av virkeligheten. Bygger pr. definisjon på forutsetninger.
- Hvorfor bruke modeller? For å kunne fokusere på ett eller noen aspekter av virkeligheten. Virkeligheten er komplisert...
- Modeller gjør at vi kan rense vekk momenter som vi tror ikke har noen spesiell innvirkning på vårt spørsmål.

Økonomi som vitenskap

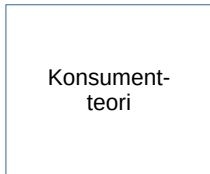
Skillet mellom mikroøkonomi og makroøkonomi

- Det finnes flere måter å strukturere økonomifaget på. Disiplinen består av en rekke underområder.
- Mikroøkonomi: Søker å forklare aktørers beslutninger, tilpasning og interaksjon.
- Aktører: Bedrifter, konsumenter, markeder.
- Makroøkonomi: Søker å studere og forklare aggregerte størrelser. Økonomien under ett.
- Makroøkonomi kan deles inn i konjunkturteori og økonomisk vekst.

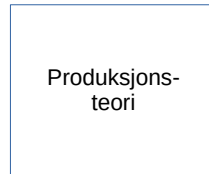
Appendiks (diagrammark benyttet under forelesning)

Mikroøkonomi oppbygging

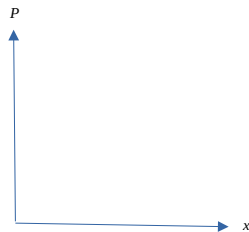
Behov

Ressurser

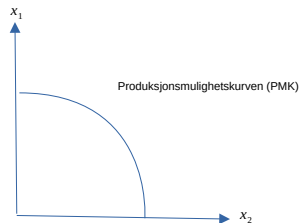
Partiell
Likevekt
(ett marked)

Markedsformer:

- Fullkommen konkurranse
- Monopol
- Monopolistisk konkurranse
- Kartell, duopol, oligopol
- Prisdiskriminering

Generell
Likevekt
(mange
markeder)

Kapittel 3: En markedsmodell med fullkommen konkurranse

Oppdatert: 2022-08-24

Innledning

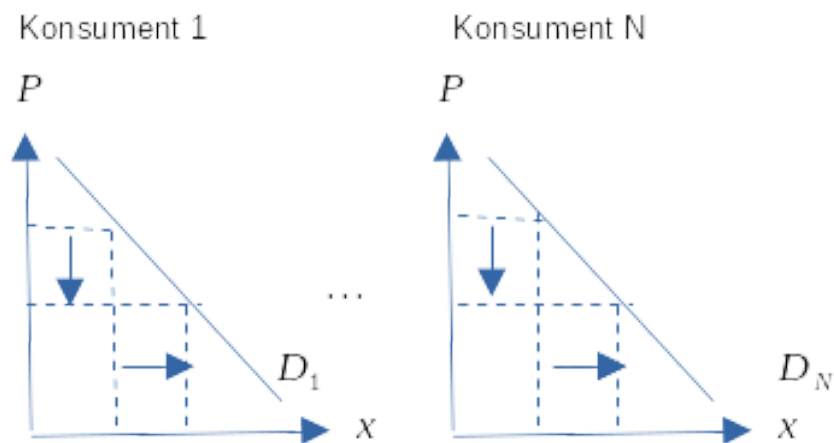
- Bytteøkonomi og markedøkonomi: I en markedøkonomi (pengeøkonomi) byttes varer *indirekte*.
- Et marked består av en tilbudsside og en etterspørselsside.
- Vi skal nå se på den enkleste markedformen i økonomisk teori.
- Markedsformen er likevel nyttig:
 - Selvstendig analyseapparat.
 - Kan utvides langs mange dimensjoner.
 - Er samfunnsøkonomisk effektiv (hva som menes med dette skal vi bruke en del tid på senere).
 - Er en referansemotell som andre modeller og resultater kan sammenlignes mot.

Bakgrunn

- Store deler av kurset vil handle om teorien bak denne modellen. MERK at oppbyggingen gir oss flere selvstendige modeller som er nyttige for økonomiske analyser.
- Modellen går langt tilbake:
 - Adam Smith (1776) →
 - Nyklassikerne og John Stuart Mill →
 - Alfred Marshall →
 - Paul Samuelson mfl.
- Vi skal komme tilbake til forutsetningene bak denne modellen i kapittel 9.
- Men merk spesielt: Aktørene er *pristakere* og har ingen innflytelse på pris som enkeltaktør, men *summen* av aktørenes adferd bestemmer markedsprisen.

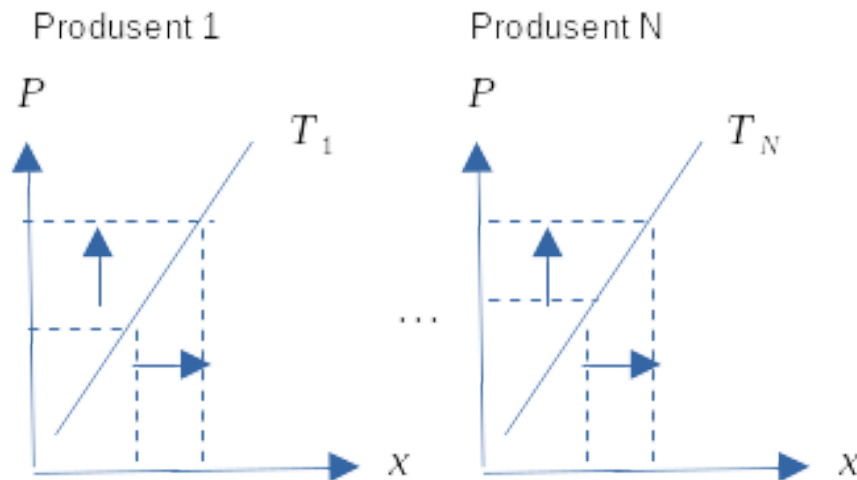
Markedsetterspørse

- Etterspørsel etter varer og tjenester. Ofte kalles varer + tjenester for goder.
- Hva bestemmer etterspørselen? Priser, inntekt med mer.
- Etterspørselsloven:
 - Økt pris \rightarrow lavere etterspørsel, alt annet konstant (cet.par.).
 - Flere forhold holdes her konstante. Vi ser kun på endringer i prisen på varen. En endring i denne vil flytte oss langs kurven.
 - En endring i konstantene vil føre til skift i kurven.
- Fra et individs etterspørsel til markedsetterspørsel.

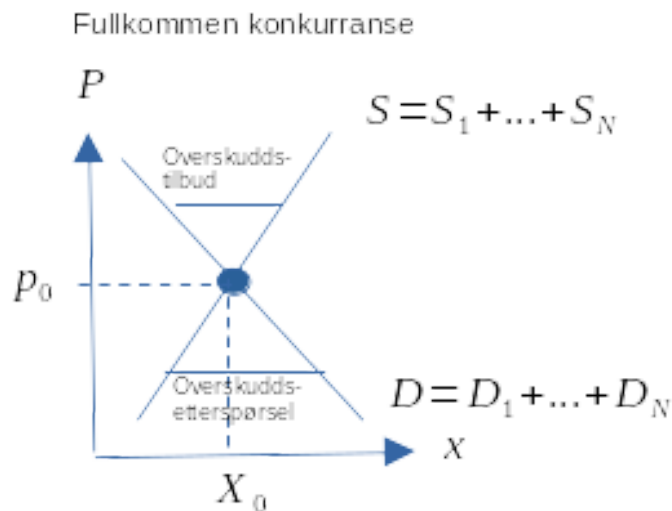
Markedstilbud

- Tilbud av varer og tjenester. Tilbudet utgjøres av bedriftene eller produsentene. Tilbudet er altså produksjonen.
- Hva bestemmer tilbudet? Pris på ferdigvare og innsatsfaktorer. Matematisk på tavla.
- Tilbudsloven:
 - Økt pris \rightarrow økt tilbud, cet.par. Kurve.
 - Endringer i prisen på varen fører til bevegelse langs kurven.
 - En endring i konstantene fører til skift i kurven.
- Fra en bedrifts tilbud til markedstilbud.

Markedslikevekt

- Utgangspunkt: markedets E-kurve og T-kurve.
- Likevekt: dersom ingen aktører ønsker å endre den eksisterende økonomiske tilpasning.
 - $X^S = X^D$
 - Overskuddsetterspørsel: $X^D > X^S$
- Anta at prisen er lavere enn likevektspris (makspris).
 - Overskuddstilbud: $X^S > X^D$
- Anta at prisen er over likevektsprisen (minpris).
- Ingenting i modellen som tilsier stabilitet. Men utenfor modellen kan vi resonnerer omkring markedskrefter, slik de er beskrevet av Adam Smith.

Komparativ statikk/ skift i kurvene

- Vi vet at tilbuds- og etterspørselskurvene er konstruert under en antagelse om at flere forhold antas konstante. Dersom det skjer endringer i noen av disse forholdene, vil kurvene forskyves i diagrammet. La oss se på noen av disse forholdene.

Tilbudskurven

- Ble tegnet for:
 - gitt teknologi for bedriften,
 - gitte priser på innsatsfaktorene.

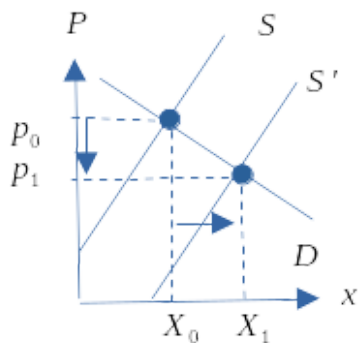
Etterspørselskurven

- Ble tegnet for:
 - en gitt behovsstruktur for konsumenten,
 - gitt samlet inntekt for konsumenten,
 - gitt inntektsfordeling,
 - gitte priser på andre goder.

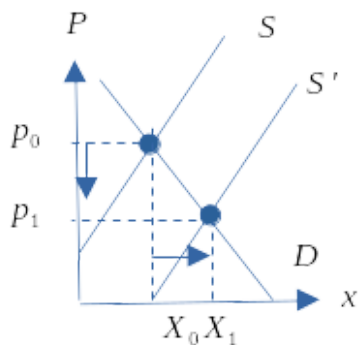
Helningens betydning

- Helningen på tilbuds- og etterspørselskurven påvirker hvordan endringer i markedet påvirker pris og mengde. La oss se på et eksempel der lavere pris på innsatsfaktorene har ført til et positivt skift i tilbudskurven.

Skiftanalyse (slak etterspørselskurve)

Skiftanalyse (bratt etterspørselskurve)

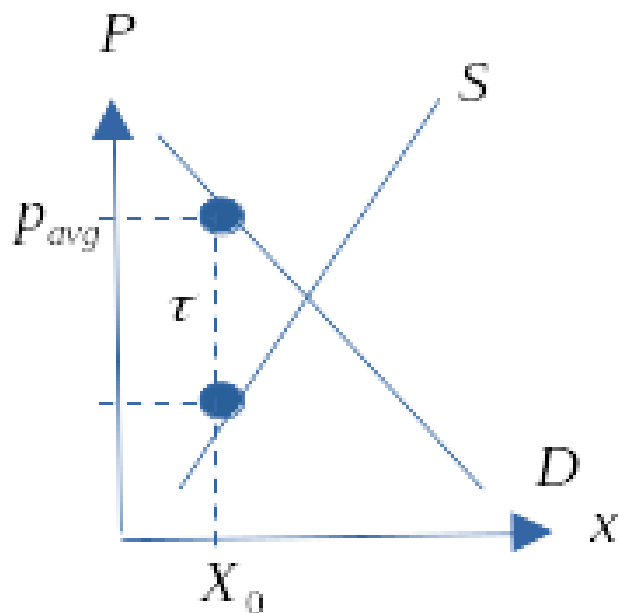
Effekten av en avgift

- En avgift kan ha flere hensikter, men spesielt er to ting viktig: i) Inntekt for staten ii) Endrer markedsresultatet. Aktuelt ved behov for korrigerende av nåværende situasjon (tilpasning).
- Avgiften kan pålegges kjøperne og selgerne.

Anta nå at avgiften τ blir pålagt selgerne

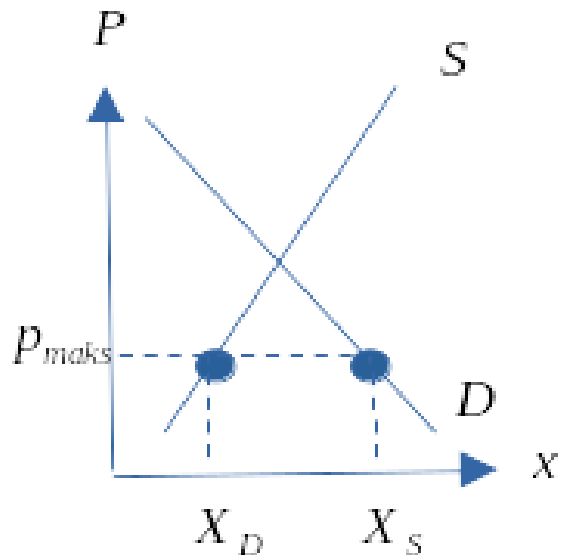
- Dersom avgiften pålegges produsentene, vil kostnadene til bedriften stige. Dette skifter isolert sett tilbudskurven innover. Den vertikale størrelsen på skiftet er lik avgiften τ . Resultater:
- Staten får inn τ kr. pr. enhet.
- Konsumenten betaler: P^K
- Produsenten mottar: P^P Produsenten "sender" nå avgiften til staten, men begge bærer byrden!!

Fullkommen konkurranse

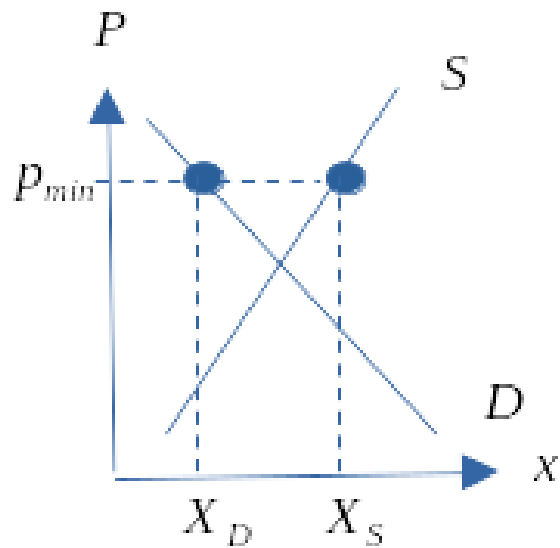

Maksimal- og minsteprisen

- Maksimalpris har vi dersom markedsprisen blir overtyrt ved at myndighetene setter et makspris som er *lavere* enn markedsprisen.

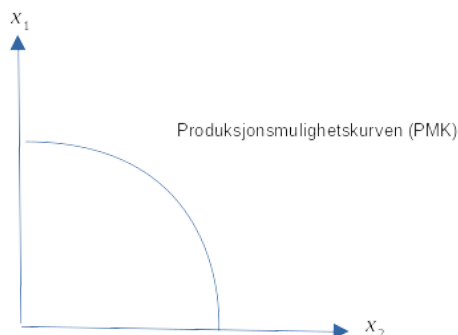
- Minstrepris har vi dersom markedsprisen blir overtyrt ved at myndighetene setter et minstrepris som er *høyere* enn markedsprisen.

Produksjonsmulighetskurven (PMK)

- Produksjonsmulighetskurven (PMK)
- PMK: kurven kan brukes til å illustrere hvordan produksjonsmulighetene er begrenset. Dette fører til et ressursallokeringsproblem. Videre skal vi illustrere forskjellen på kort og lang sikt.
- Kurven bygger på en antagelse om at alternativkostnadene øker ved stadige overføringer av ressurser mellom sektorer.
- Forutsetninger: to produkter, gitt mengde produksjonsfaktorer (kort sikt) og produksjonsteknologien er konstant.

Generell
Likevekt
(mange
markeder)

Appendiks (figurer benyttet under forelesning)

